

Chaconne

Liza Ferschtman staat in het midden van een kleine kring van toehoorders. Ze heeft haar viool en strijkstok in de hand. Ze gaat uit de 2e partita in D-mineur voor viool solo van Johann Sebastian Bach het slotdeel spelen: de chaconne (op You Tube is het te zien en te horen!). Het is doodstil. De spanning staat op haar gezicht te lezen én op die van haar toehoorders. Ze durft bijna niet te beginnen. Iedereen voelt: er gaat hier iets heiligs gebeuren. Seconden blijft het stil. Dan begint ze en speelt 17 minuten lang dit stuk.

Wat is een chaconne?

Een chaconne is een langzame dansvorm die in de Barok veel gebruikt werd. Zij opent met een baslijn die in een aantal variaties steeds terugkeert. Bach gebruikt – als kind van zijn tijd – heel vaak de dansvorm in zijn muziek, waarbij de uiterlijke dans bij hem wordt getransformeerd in een innerlijke dans van de ziel.

Waarom kiest u J.S. Bach uit als voorbeeld van heteronome muziek?

Bach is voor mij de allergrootste componist aller tijden. De Schepper schiep Bachs scheppende kracht. Bach kreeg van God een talent dat ongeëvenaard is, maar dat hij in eenvoud van hart en vroomheid van ziel teruggaf aan God: 'Soli Deo Gloria'. In het Duits betekent 'Bach': 'beek'. Hij is de beek die ons middels de muziek terugvoert naar de Bron en dat is God.

Waarom kiest u uit al Bachs werken de Chaconne?

Als Bach's oeuvre de Himalaya is, dan beklimt hij in dit stuk de Mount Everest. Technisch is het zeer moeilijk om te spelen. Inhoudelijk scheidt Bach uit een houten toets en vier snaren een meerstemmig klankuniversum dat voor mij iets uitdrukt van de hoogten en diepten Gods.

Wat vindt u het mooiste fragment uit dit stuk?

In de uitvoering van Lisa Ferschtman bevindt zich het mooiste fragment tussen 12.50 en 15.00 minuut. Hier gaat het hele stuk door een smal pad van pure zuivere eenvoud. Ik heb dit honderden malen beluisterd en het blijft me altijd weer raken.

Is er in de muziekgeschiedenis op dit stuk voortgebouwd?

Tot de huidige tijd is er uit dit werk een ware chaconne-traditie voortgekomen van piano-transcripties van Ferruccio Busoni, Joachim Raff en Johannes Brahms tot versies voor orgel van John Cook tot een cello-versie van Johann Sebastian Paetsch. Ik raad iedereen aan om op You Tube Hélène Grimaud's piano-uitvoering van de Chaconne van Bach-Busoni te bekijken en te beluisteren. Binnen en buiten de christelijke geloofstraditie wordt de grootheid van Bach's scheppingsgave erkend.

Maarten 't Hart gelooft niet meer in God, maar hij heeft gezegd dat als er voor hem één Godsbewijs is, dat dit Bach is. Moge Bach hem voeren naar de Bron: God.